

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_3/10kmvsru.pdf. – Назва з екрану.

5. *Лопушняк Г.* Теоретичні засади реформування державної системи соціальних пільг в Україні / Г. Лопушняк // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 2(9) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2011_2/11gssru.pdf. – Назва з екрану.

6. На доручення Миколи Азарова проводиться інвентаризація і аналіз всіх видів соціальної допомоги // Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. Департамент інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату. – 2012. – 29 лютого [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245001933&cat_id=244276429. – Назва з екрану.

7. Про проведення у Волинській області експерименту з надання пільг у грошовій формі з оплати електроенергії: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.2010 р. №866 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/866-2010-п>. – Назва з екрану.

8. Про затвердження Стратегії заміни системи пільг на адресну грошову допомогу населенню: Постанова Кабінету Міністрів України від 2.03.2002 р. №253 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/253-2002-%D0%BF>. – Назва з екрану.

9. Про схвалення Стратегії упорядкування системи надання пільг окремим категоріям громадян до 2012 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 р. №594-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/594-2009-%D1%80>. – Назва з екрану.

Гупаловська М. Б.

викладач кафедри фінансів

БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ: КЛАСИФІКАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Класифікація є моделлю систематизованих наукових знань про контроль як складну інтегровану систему, вона дозволяє глибше зрозуміти його роль, завдання та функції, повніше використовувати результати контролю в управлінні бюджетною системою. Застосування класифікації як найпоширенішого методу дослідження сутності бюджетного контролю забезпечує: наукову розробку основ його теорії, поєднання теорії і практики через розробку науково обґрунтованої методології та методики, подальше

вдосконалення організації бюджетного контролю, підвищення ефективності та якості його здійснення.

У наукових працях вітчизняних та зарубіжних авторів багато уваги приділяється проблемі упорядкування та застосування основних видів, форм та методів контролю. Проте єдиного підходу до її вирішення немає.

Як показує аналіз наукових джерел на даний час найбільш поширений підхід, що визначає необхідність розмежовувати поняття «види» і «форми» контролю, а відповідний вид контролю може бути організований у різних формах та різними методами [1, с. 170].

На наш погляд, головним під час класифікації контролю є виділення його виду, оскільки, виходячи з останнього визначаються його суб'єкти, предмет і характер контрольної діяльності. Як економічна категорія поняття «вид» – це складова цілого, що виражає частково його зміст і водночас відрізняється від інших частин конкретними носіями контрольних функцій (суб'єктами), об'єктами контролю, що у свою чергу визначає і відмінності в методах здійснення контрольних дій [2].

Слід зазначити, що з розвитком ринкових умов господарювання поступово з'являються підходи, за яких основою систематизації контролю за організаційними формами є структура органів контролю, що виступають його суб'єктами. Це дає змогу розподілити контроль на зовнішній і внутрішній [4].

На нашу думку, викладена вище позиція є логічною і має право на існування. Однак, за такого підходу не враховується важливий аспект, при якому громадяни мають конституційні права, що дають їм змогу впливати на бюджетний процес, контролювати витрачання бюджетних коштів, вимагати звіт про виконання бюджету за громадського обов'язку платити податки. Тому, на нашу думку, до видів бюджетного контролю доцільно відносити зовнішній, внутрішній і громадський контроль.

Поряд з цим ознаки класифікації видів контролю часто розглядаються як критерії для виокремлення його форм. Під формами контролю більшість фахівців розуміють окремі аспекти виявлення його змісту залежно від часу здійснення контрольних дій. Так, виділяють попередній (превентивний), поточний і наступний (ретроспективний) контроль.

Проведений аналіз дав змогу встановити, що форма контролю має три складові: обґрунтування застосування методу контролю; безпосередньо

метод контролю; узгодження і реалізація результатів контролю. Відтак форми контролю, які застосовуються на практиці є об'єднанням окремих методів, підібраних залежно від цілей, яких слід досягти контролем. Ряд провідних вчених-економістів у своїх наукових працях основним методом фінансового і бюджетного контролю визначають ревізію (з 2005 року – «інспектування»), вказуючи, що це система дій по контролю за економічною ефективністю, законністю і цілеспрямованістю здійснення господарської діяльності юридичними особами. Разом з тим, виділяють інші методи бюджетного контролю, зокрема: бюджетна експертиза – це засіб бюджетної політики, за допомогою якого має здійснюватися аналіз кожного законопроекту, внесеного на розгляд до Верховної Ради України, з метою оцінити його вплив на дохідну і видаткову частини бюджетів та виконання Закону про Державний бюджет України на поточний рік; моніторинг – безперервне стеження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або тенденції розвитку.

На мікроекономічному рівні ці форми контролю є уособленням індуктивного підходу. Водночас, дотримання системності управління потребує ґрунтування контролю на засадах дедуктивного підходу, який охоплює макроекономічний рівень функціонування державних фінансів [3, с. 37]. Таким вимогам повністю відповідає аудит (державний фінансовий аудит та аудит ефективності).

Критерієм виокремлення зазначених методів бюджетного контролю є типи завдань, властиві окремим формам контролю. У цьому разі форма контролю буде одна, а методів – кілька, що реалізуються в межах повноважень різних контролюючих органів.

Бюджетний контроль виконує свої функції за допомогою власного методу, який є системою методичних прийомів. У свою чергу реалізація будь-якого прийому управління, у тому числі і контролю, здійснюється за допомогою певних процедур, вироблених наукою і практикою.

Вищевикладене дає можливість зробити висновок, що запропонована класифікація бюджетного контролю сприятиме поглибленому усвідомленню його сутності, а її практичне використання – підвищенню ефективності бюджетного контролю.

Література:

1. *Бурцев В. В.* Организация государственного финансового контроля в Российской Федерации: Теория и практика / В. Бурцев. – М.: ИТК «Дашков и К», 2002. – 496 с.
2. *Вознесенский Э. А.* Финансовый контроль в СССР / Э. Вознесенский. – М.: Юрид. лит., 1993. – 134 с.
3. *Городянська Л.* Державний фінансовий аудит та аудит ефективності в системі державного фінансового контролю / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит.- №10. – 2010. – С. 35–44.
4. *Калюга Є. В.* Класифікація контролю та шляхи її вдосконалення / Є. Калюга // Фінансовий контроль. – 2002. – №1. – С. 51.

Дерлиця А. Ю.

к. е. н., доцент кафедри фінансів

БЮДЖЕТНА КОНСОЛІДАЦІЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Початок нового тисячоліття ознаменувався демонстрацією могутності і одночасно руйнівної здатності звичного для існування кожного індивіда явища – фінансів. Дисбаланси у спрямуванні, переміщенні та розподілі фінансових ресурсів призвели до кардинальних наслідків у вимірі економічної ефективності, соціальної справедливості та добробуту. Світова економічна криза не залишила осторонь жодного учасника світових економічних процесів незалежно від регіону проживання, виду діяльності, майнового статусу, характеру участі в економічних процесах. Навіть у традиційно фінансово благополучних державах Європейського Союзу загострилися питання бюджету та державного боргу.

Хоча уже у 2010 році з'явилися перші суттєві ознаки стабілізації у більшості держав Європи у вигляді зростання ВВП (у квартальному вимірі), стабілізації показників безробіття тощо, нові виклики та загрози економічному зростанню виникли з боку ситуації із обсягами державних запозичень, бюджетних дефіцитів та динаміки державного боргу. Необхідність збереження фіскальних стимулів ще протягом певного періоду залишає урядам країн досить обмежений простір для проведення бюджетної та податкової політики. Адже з метою подолання кризових явищ уряди євро-